

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2019-7-1-3-25>

УДК 378(1-87)

Луговий Володимир, Слюсаренко Олена, Таланова Жаннета

**Сучасність і надсучасність –
критерій якості вищої освіти**

Анотація

У статті з огляду на інформаційну сутність та місійне призначення вищої освіти обґрунтовано ключовий критерій якості останньої як сучасність і надсучасність інформації, що викладається та вивчається і призводить до формування компетентностей (кваліфікацій). Ознака «сучасна» і «надсучасна» інтерпретується як актуальність інформації відповідно для сьогодення та майбутнього. За тривалістю часу актуальності інформації запропоновано її характеристику – «термін придатності», а за негативним впливом непридатної для споживання (несучасної) інформації – поняття «від’ємна додана вартість» у формуванні людського капіталу. Доведено, що сучасна і надсучасна інформація може постачатись з минулого, сьогодення і майбутнього. Інформація з майбутніх станів предмета викладання і вивчення забезпечується дослідницьким прогнозуванням і передбаченням та на цій основі інноваційним проектуванням (творенням) майбутнього. Аргументовано, що університетські лідери і підготовка лідерів в університетах спираються на сучасну і особливо надсучасну інформацію.

На підставі аналізу параметрів 31 університету екстра класу, які на 1-30 місцях за Шанхайським рейтингом (ARWU) 2018 р. і які слугують взірцевим майбутнім для українських університетів, окреслено систему заходів з консолідації й концентрації подрібнених і розпорошених закладів вищої освіти України з метою досягнення їх конкурентоздатного потенціалу, спроможності надавати якісну (сучасну і надсучасну) вищу освіту, бути лідерами і формувати лідерів прогресу. Ці заходи включають наступне. По-перше, запровадження національного університетського рейтингу загальної і галузевої версій для ідентифікації кращих, посередніх і відсталих закладів вищої освіти, їх подальшої оптимізації (пріоритетного посилення перших, вдосконалення других, усунення або санації третіх), а також формування культури конкурентного лідерства. По-друге, створення лідерської Асоціації українських університетів, на кшталт Асоціації американських університетів, задля визначення стратегії і політики осучаснення національної університетської мережі, підтримки становлення і подальшого розвитку університетів на засадах лідерства. По-третє, укрупнення закладів вищої освіти з метою створення необхідного їх освітньо-дослідницько-інноваційного організаційного, кадрового, ресурсного, інфраструктурного потенціалу, здатності продукувати і пропонувати сучасну і надсучасну інформацію для викладання і вивчення, формування відповідних компетентностей (кваліфікацій) у її споживачів (здобувачів). По-четверте, здійснення консолідації та концентрації закладів вищої освіти шляхом їх об’єднання навколо найбільш досвідчених перевірених часом університетів, відроджуючи при цьому профільну адекватність закладів наявному в них конкурентоспроможному фаховому потенціалу. По-п’яте, супроводження модернізації закладів вищої освіти через їх консолідацію і концентрацію обов’язковим створенням умов для реалізації дуальної навчально-дослідницької функції викладачів шляхом пониження навчального навантаження, підвищення заробітної плати, розвитку навчальної та дослідницької інфраструктури, ресурсного забезпечення.

Ключові слова: якість вищої освіти, конкурентоспроможний потенціал, сучасна і надсучасна інформація, культура конкурентного лідерства, Шанхайський рейтинг (ARWU), заходи консолідації і концентрації, Україна.

Вступ

Феноменологічно і фактологічно криза якості української вищої освіти проявляється багатоаспектно та очевидна (Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник; Інформаційна система «Конкурс»; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018а; Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010; Lugovyi, Orzhel, Slyusarenko, & Talanova, 2018). Відтак розв'язанню цієї проблеми присвячено чимало публікацій фундаментального і прикладного характеру (Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник; Інформаційна система «Конкурс»; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018а; Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010; Lugovyi, Orzhel, Slyusarenko, & Talanova, 2018). Наприклад, у колективній монографії О.П. Воробйової, М.В. Гриценко, В.І. Лугового, О.Ю. Оржель, О.М. Слюсаренко, А.В. Ставицького, Ж.В. Таланової, В.П. Ткаченко, К.А. Трими «Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти», підготовленої за результатами виконання однойменного фундаментального дослідження у відділі політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України, сформульовано теоретичні засади розвитку політики забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти як основи її гуманізації, управління вищою освітою в контексті розвитку культури якості (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а). Крім того, дослідницькі зусилля авторів даної статті в цій та інших працях спрямовувалися на з'ясування сутності якості, її дихотомії, основ забезпечення, вдосконалення, оцінювання тощо. Зокрема, з огляду на прив'язку якості до стандартів, запропоновано розглядати стандарти двох родів – мінімальні порогові стандарти функціонування та максимальні стельові стандарти розвитку. Відповідно обґрунтовано існування двох базових механізмів досягнення якості: її забезпечення – шляхом акредитації, і вдосконалення – через рейтингування, та в їх основі двох мотивацій – мотивації зобов'язання та мотивації заохочення. Також аргументовано, що порогові стандарти сутнісно не/мало придатні для вищої освіти як такої, що за визначенням охоплює вищі освітні рівні, отже, місійно відповідальна за суспільний прогрес, націлена в майбутнє, а не на консервацію (стандартизацію) сьогодення (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а).

У такому контексті заслуговують на увагу як покликана часом поява у 2016 р. незалежного аналітичного центру «Український інститут майбутнього» (Український інститут майбутнього), так і своєчасне оприлюднення ним наприкінці 2018 р. аналітичної доповіді «Майбутнє університетів. Частина 1. Еволюція університетів: на порозі невідомого майбутнього», підготовленої С. Бабаком, М. Крікуновим, К. Семеновою-Шелевицькою, М. Скибою, І. Совсун (Бабак та ін., 2018). Ця знакова доповідь провокативна в позитивному розумінні, хоча її назва контрверсійна в прямому значенні. Адже остання буквально сприймається так: «невідоме» майбутнє вже «на порозі» і університетам слід еволюціонувати, щоб адекватно зустріти прихід цього (насторожуючого своєю «невідомістю») майбутнього. Така тематично-цільова постановка питання, якщо бути точним, не відповідає первісному родовому призначенню університетів (природжених лідерів розвитку на відміну від профтехучилищ і технікумів), зокрема як активних прогнозистів і проектувальників згаданого майбутнього (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а). Для прикладу, Швейцарський федеральний інститут технології в Цюріху, що 19-й за Шанхайським рейтингом (ARWU) 2018 р. (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release), позиціонує себе як такого, «Де починається майбутнє» (англ. «Where the future begins») (ETH Zurich). За акцентом тематичної спрямованості доповіді також стає зрозумілим, чому в ній

недооцінюється значення світових університетських рейтингів (Розпорядження Кабінету Міністрів України, 2018), насамперед Шанхайського (ARWU) (Бабак та ін. 2018, с. 105), які ідентифікують університети, що здатні передбачати та формувати майбутнє завдяки своїй потужній дослідницько-інноваційній діяльності (підпорядкованій передовсім освіті (!), а не бізнесу, як здебільшого помилково вважається).

Щодо якості вищої освіти, то для цілей цієї статті важливо навести фрагмент деталізованих «векторів» модернізації з підрозділу «7 кроків до незворотних змін» заключного розділу «Як перевиначити систему вищої освіти в Україні» згаданої доповіді (Бабак та ін., 2018, с. 123, 125):

Якість освіти (див. розділ «Доступ до вищої освіти як ключова стратегічна дилема щодо здійснення трансформації університетів»)	Хто має бути допущений і запрошений до викладання? Якою має бути внутрішня система управління якістю освіти з огляду на стандарти щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти ESG. Вимоги, критерії, моніторинг, контроль, залученість учасників процесу. Яким має бути набір інструментів навчання і викладання: онлайн-курси, тьюторський супровід, активні методики навчання, тощо? Яке місце має посідати дуальна освіта в системі вищої школи? Як має бути вибудована система оцінювання? Як має реалізуватися принцип персональних освітніх траєкторій? Яким має бути технічне забезпечення навчального процесу?
--	--

Зазначений перелік безумовно правильних «векторів» не викликає заперечень і заслуговує на підтримку, однак недостатньо переконує і мотивує, пріоритезує і концентрує, оскільки не зазначає ключового критерію, з огляду на який (заради чого?) вони передовсім мають здійснюватися.

У цій статті аргументовано, що таким базисним критерієм може і має слугувати сучасність і надсучасність інформації, що пропонується університетом для освоєння здобувачами.

Мета статті – з огляду на сучасність і надсучасність обґрунтувати інформаційний критерій для ідентифікації якості вищої освіти та відповідну систему заходів консолідації і концентрації подрібнених та розпорошених закладів вищої освіти України задля їх інформаційної модернізації, створення конкурентоспроможного потенціалу, формування культури конкурентного лідерства та досягнення на цій основі освітньої якості.

Методи дослідження

Для реалізації поставленої мети в статті використано інформаційний підхід. Адже життєвий розвиток людини відбувається під впливом різноманітної інформації як узагалі, так і в освітній системі (освіті) зокрема, вищій освіті особливо (Луговий, 1997; Луговой, Слюсаренко, & Таланова, 2017; International Standard Classification of Education). За сучасним визначенням Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) 2011 р., «**Освіта**. Процеси, якими суспільства цілеспрямовано передають накопичені ними інформацію [...]» (далі конкретизується «знання, розуміння, погляди, цінності, уміння, компетентності та вчинки») «від покоління до покоління. Це включає комунікацію з метою навчання» (International Standard Classification of Education, с. 79). Також «Комунікація [...] передбачає передавання інформації [...]» (International Standard Classification of Education, с. 7). Далі «Комунікація може бути вербальною і невербальною, прямою/контактною та непрямую/віддаленою і може

включати широке різноманіття каналів і засобів масової інформації» (International Standard Classification of Education, с. 7).

Уже з цього міжнародно визнаного тлумачення освіти стає зрозумілим культурно-інформаційно-комунікаційний механізм освіти, що зрештою призводить до навчання (навченості) освіченої людини, набуття нею відповідних до спожитої інформації компетентностей, кваліфікацій. Це цілком узгоджується з феноменологічною культурно-інформаційною теорією освіти (сучасною і надсучасною, що засвідчують понад 500 цитувань праць з її викладом у Google Scholar), яка розроблена В.І. Луговим у 1992-1997 рр. (Луговий, 1997). і в наступні роки уточнена (у співпраці й співавторстві з його учнями і послідовниками О.М. Слюсаренко, Ж.В. Талановою), включаючи обґрунтування двох важливих педагогічних законів: зв'язку складності та самостійності в освіті (Луговий, Таланова, 2013) і базисної організації компетентностей (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017). «Культурна» характеристика освіти означає, що в освіті циркулює інформація, яка міститься у створеній людьми культурі (другій, штучній природі) (Луговий, 1997), «накопичена» суспільствами, як стверджує МСКО, 2011 (International Standard Classification of Education, с. 79).

Відтак якість освіти вирішальною мірою визначається якістю тієї інформації, що використовується в освіті. При цьому враховується фундаментальна властивість інформації (категорії, сумірної з «materією» і «енергією») бути дериватом і детермінантою упорядкування, організації утворень будь-якої природи, людини теж, підвищення їх функціональної спроможності (для людини компетентності), отже, досконалості, розвинутості (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017). У статті якість такої інформації, а з нею і освіти, особливо вищої, пропонується розглядати, зважаючи на її сучасність і надсучасність, у контексті становлення інформаційного суспільства, інформаційна насиченість (тобто складність) якого швидко зростає.

Вихідним положенням щодо обґрунтування ключової ролі сучасної і надсучасної інформації у забезпеченні і вдосконаленні якості вищої освіти та використання саме такої інформації як критерію якості слугує антитеза, що несучасна інформація за жодних умов апріорі не може позитивно сприяти освітній якості. Підтвердних прикладів у реальній практиці української вищої освіти можна знайти більше, ніж достатньо, відвідуючи заклади або їх сайти.

Також у статті використано статистичні дані щодо характеристики закладів вищої освіти з провідних міжнародних університетських рейтингів (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release; THE. World University Rankings 2019), Національного наукового фонду США (стосовно закладів цієї країни (Gibbons Michael T. 2018; Table 8. Higher education R&D expenditures, by source of funds and type of R&D: FYs 2010-17; Table 21. Higher education R&D expenditures, ranked by all R&D expenditures, by source of funds: FY 2017)), національної статистики України (Держстат України), сайтів університетів, інших баз даних (Інформаційна система «Конкурс»; Слюсаренко, 2015). Наприклад, чисельність студентів провідних університетів світу в еквіваленті денної форми (ЕДФ) бралася з рейтингу «Таймс» (THE World University Rankings) 2019 р., який оперує таким показником.

Термін «консолідація» (*лат.*) у статті використовується в значенні «зміцнення, згуртування, об'єднання» (Мельничук, 1977, с. 353), а термін «концентрація» (*лат.*) – «зосередження, скупчення, згущення» (Мельничук, 1977, с. 360).

Результати дослідження

Типово несучасними (застарілими) часто є, наприклад, підручники, навчальні посібники, джерельна база бакалаврських, магістерських кваліфікаційних робіт, дисертацій, а також фахова підготовка викладачів. Принципово, що в багатьох соціально-гуманітарних галузях знань період актуальності критично важливих узагальнюючих матеріалів скоротився

до 10-15 років, а фактологічних даних з появою потужних центрів їх накопичення й опрацювання – до 1 року. Наприклад, МСКО 1997 р. переглянута у 2011 р. (International Standard Classification of Education. ISCED 2011), а її галузева версія – у 2013 році. Стандарти і рекомендації із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО) 2005 р. модернізовані у 2015 р. (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а), Рамка кваліфікацій ЄПВО 2005 р. уточнена і доповнена у 2018 р. (Переклад документів Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти: 24-25 травня 2018 р.), Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя 2008 р. та Ключові компетентності для навчання впродовж життя Ради Європи 2006 р. – відповідно у 2017 і 2018 рр. (Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF); Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning). Стан формування і розвитку ЄПВО за Болонським процесом нині звіряється кожні три роки, а за великим рахунком – щодавно (Переклад документів Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти: 24-25 травня 2018 р.). Системні статистичні дані ООН, ЮНЕСКО, Світового банку, Національного наукового фонду США оновлюються, як правило, щороку, а Організації економічного співробітництва та розвитку в ряді випадків – навіть двічі на рік (Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010; Education at a Glance 2018: OECD Indicators, Gibbons Michael, 2018; Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update; Main Science and Technology Indicators; Table 8; Table 21). Про це вітчизняні викладачі часто навіть не здогадуються остільки, оскільки не/слабо досліджують згадані процеси. У медико-біологічних, інформаційно-технологічних галузях знань – цей період нерідко мінімізований до 1-2 років. Відтак, пропонуючи здобувачам той чи інший навчальний (інформаційний) матеріал, потрібно супроводжувати його зазначенням терміну придатності (актуальності) наявної в ньому інформації.

Більше того, несучасна (застаріла) інформація, яка надається, а до того ж, ще суворо контролюється стосовно обов'язкового засвоєння, призводить до формування хибних компетентностей (кваліфікацій). Це не спроможні розпізнати і убезпечити відсталі (інформаційно, компетентнісно, кваліфікаційно) викладачі. У реальних ситуаціях, на кшталт, коли магістерська робота в українському університеті у 2016 р. за спеціальністю «управління навчальним закладом» з тематики управління вищим навчальним закладом не містить посилань на чинний з 2014 р. новий закон про вищу освіту або на документи Болонського процесу, натомість спирається на скасований закон 2002 р., заклади вищої освіти фактично відбирають у здобувачів частину їхнього життя, натомість надають їм від'ємну (шкідливу) додану вартість фахової капіталізації.

Минувший час вироблення інформації не означає її несучасності. Пролонгованою у сучасність та майбутнє може бути фундаментальна інформація, що створена раніше і міститься, наприклад, у математичному законі Піфагора, фізичному – Архімеда, хімічному – Менделєєва тощо. Така інформація з великим терміном придатності як базова здебільшого вивчається в середній освіті, однак не завжди. Зокрема, джерелами актуальної для сучасності і майбутнього інформації, що опановується в університетах, слугують «Кобзар» Тараса Шевченка або «Сто порад учителю» Василя Сухомлинського. З огляду на важливість акумуляції інформації провідні університети засновують потужні бібліотеки. Наприклад, бібліотека першого за Шанхайським рейтингом Гарвардського університету є найбільшою академічною бібліотекою у світі. Вона включає 20,4 млн томів, 180 тис. назв періодичних видань, приблизно 400 млн рукописів, 10 млн фотографій, 124 млн архівованих веб-сторінок та 5,4 терабайта первинно створених цифрових архівів і рукописів. Доступ до цієї колекції інформаційних матеріалів забезпечують близько 800 працівників більш як 70 підрозділів бібліотеки (Harvard at a Glance). Вочевидь, подібних інформаційних можливостей бракує українським університетам та їхнім відокремленим підрозділам (Вища освіта в Україні. 2017

рік; Інформаційна система «Конкурс»), особливо тим, бібліотечні фонди яких уміщуються в 1-2 кімнатах. А інформаційна убогість, зрозуміло, породжує компетентнісну/кваліфікаційну злиденність.

Щодо надсучасної інформації, то вона важлива для кожного без виключення закладу вищої освіти, особливо університетів-лідерів, де має домінувати. Це впливає із сутності місії університетів, ключовими словами якої в порядку значимості є «освіта, дослідження, творчість/інновації» (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а; Слюсаренко, 2015). Надсучасна інформація для вищої освіти здобувається у процесі досліджень, творчості/інновацій (Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010), які дають змогу прогнозувати і передбачати, проектувати і продукувати ще неіснуюче, але вірогідне майбутнє. Споживання цієї інформації формує фахівців-лідерів, агентів не простого виконання (функціонування або, ще гірше, змін-руйнування), а саме творення нового (розвитку), успішного руху вперед. Відтак вища освіта за своїм місійним освітньо-дослідницько-творчим/інноваційним статусом саме той складник освіти, що оперує майбутнім, орієнтується на нього.

У табл. 1 систематизовано роль несучасної (застарілої), сучасної і надсучасної (щодо майбутнього) інформації у вищій освіті в задоволенні потреб особи, суспільства, економіки.

Таблиця 1

Формування цільової придатності особи для особистих, суспільних, економічних потреб різними типами інформації за її адекватністю сьогоденню (що минає/виникає) та майбутньому (що наближається)

№	Тип інформації	Цільова придатність особи для самореалізації, суспільства, економіки (ринку праці)								
		Особа		Суспільство			Економіка			
		Компетентна/кваліфікована	Некомпетентна/некваліфікована	Утриманець (лузер)	Успішний учасник	Лідер розвитку	Здатність адаптуватися	Здатність функціонувати	Здатність розвивати	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	Несучасна	-	+	+	-	-	-	-	-	-
2	Сучасна	+	-	-	+	-	+	+	-	-
3	Надсучасна	+	-	-	+	+	+	+	+	+

У табл. 2 узагальнено роль закладів вищої освіти залежно від оперування згаданими типами інформації.

Подрібненість і розпорошеність, профільна неадекватність і ресурсна деконцетрованість українських закладів вищої освіти, їх глобальна відсталість є доведеним фактом (Вища освіта в Україні. 2017 рік; Інформаційна система «Конкурс»; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018а). Серед цих закладів багато відвертих аутсайдерів (лузерів). Відтак постає питання про практичну консолідацію і концентрацію національної мережі вищої освіти, виокремлення в ній університетів-лідерів, усунення або санації закладів-лузерів.

Таблиця 2

Статусна і фактична роль закладу вищої освіти залежно від продукування і пропонування типу інформації за її адекватністю сьогоденню (що минає/виникає) та майбутньому (що наближається)

№	Тип інформації	Роль закладу вищої освіти	
		Статусна	Фактична (щодо розвитку особи, формування людського капіталу)
1	2	3	4
1	Несучасна	Заклад-аутсайдер (лузер)	Продукує негативну додану вартість (перешкоджає компетентнісному/кваліфікаційному становленню особи)
2	Сучасна	Заклад-функціонер	Продукує посередню (низькоукладну) позитивну додану вартість (сприяє компетентнісному/кваліфікаційному становленню особи-виконавця)
3	Надсучасна	Заклад-лідер	Продукує істотну (високоукладну) позитивну додану вартість (забезпечує компетентнісний/кваліфікаційний розвиток особи-лідера)

Адже в дрібному закладі кафедри часто-густо охоплюють кілька галузей знань, науково-педагогічні працівники викладають по кілька різнопрофільних дисциплін, не працюють у рамках потужних сфокусованих наукових шкіл, у контексті академічних традицій, глибинно не зосереджені на предметі викладання і вивчення, здебільшого оперують несучасною (застарілою) інформацією. Крім того, велике навчальне навантаження (до 600 годин (Закон України, 2014)) та неконкурентоспроможна заробітна плата, що спонукає до додаткових підробітків (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018), не залишають часу для дослідницько-інноваційної діяльності, пошуку і використання сучасної і надсучасної інформації. Також у малих закладів, як правило, примітивна навчальна, дослідницька, інформаційна інфраструктура (Вища освіта в Україні. 2017 рік; Інформаційна система «Конкурс»). Натомість в укрупнених університетах кафедри і викладачі знаходяться в істотно кращих умовах. Наприклад, у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка кафедри і науково-педагогічні працівники не тільки зосереджені на предметі викладання і вивчення в межах певних спеціальностей, а навіть мають глибшу спеціалізацію. Так, філологічні і філософські кафедри спеціалізуються на здійсненні науково-педагогічної діяльності на факультетах або в інститутах окремо природничо-математичних і соціально-гуманітарних галузей знань з урахуванням їх специфіки (Звіт ректора, 2018; Постанова Кабінету Міністрів України, 2015).

Досвід університетів екстра класу (Слюсаренко, 2015), які на 1-30 позиціях Шанхайського рейтингу 2018 р. (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release), реалізують сучасну та надсучасну освіту і слугують доцільним «майбутнім» для закладів вищої освіти України, дає надійні орієнтири щодо вироблення ефективної системи заходів консолідації та концентрації мережі вищої освіти. Зазначена вибірка університетів-лідерів є презентативною як за регіонами (Північноамериканський, Західноєвропейський, Східноазійський) і країнами (США, Канада, Сполучене Королівство, Швейцарія, Данія, Японія), так і за параметрами закладів (приміром, за чисельністю студентів від карликового Рокфеллерського університету до гігантського Університету Торонто, за віком від найстарішого

Університету Оксфорда до наймолодшого Університету Каліфорнії Лос-Анжелеса тощо) (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release).

Насамперед, згадана система заходів має передбачати законодавче запровадження національного рейтингу закладів вищої освіти загальної (інституційної) і галузевої версій (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018а) для чіткої ідентифікації та інвентаризації закладів, створення організаційно-правових підстав системної модернізації мережі вищої освіти, а головне – формування в автономних академічних колективах мотивації та культури конкурентного лідерства.

Крім того, у країні має бути створена лідерська Асоціація українських університетів на кшталт Асоціації американських університетів (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018а; Переклад документів Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти: 24-25 травня 2018 р.), що формує стратегію і політику розвитку вищої освіти країни на засадах лідерства.

Зміст наступних заходів впливає з аналізу характеристик зазначеної добірки університетів екстра класу (Переклад документів Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти: 24-25 травня 2018 р.; ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release).

На рис. 1 показано вікову палітру цих закладів.

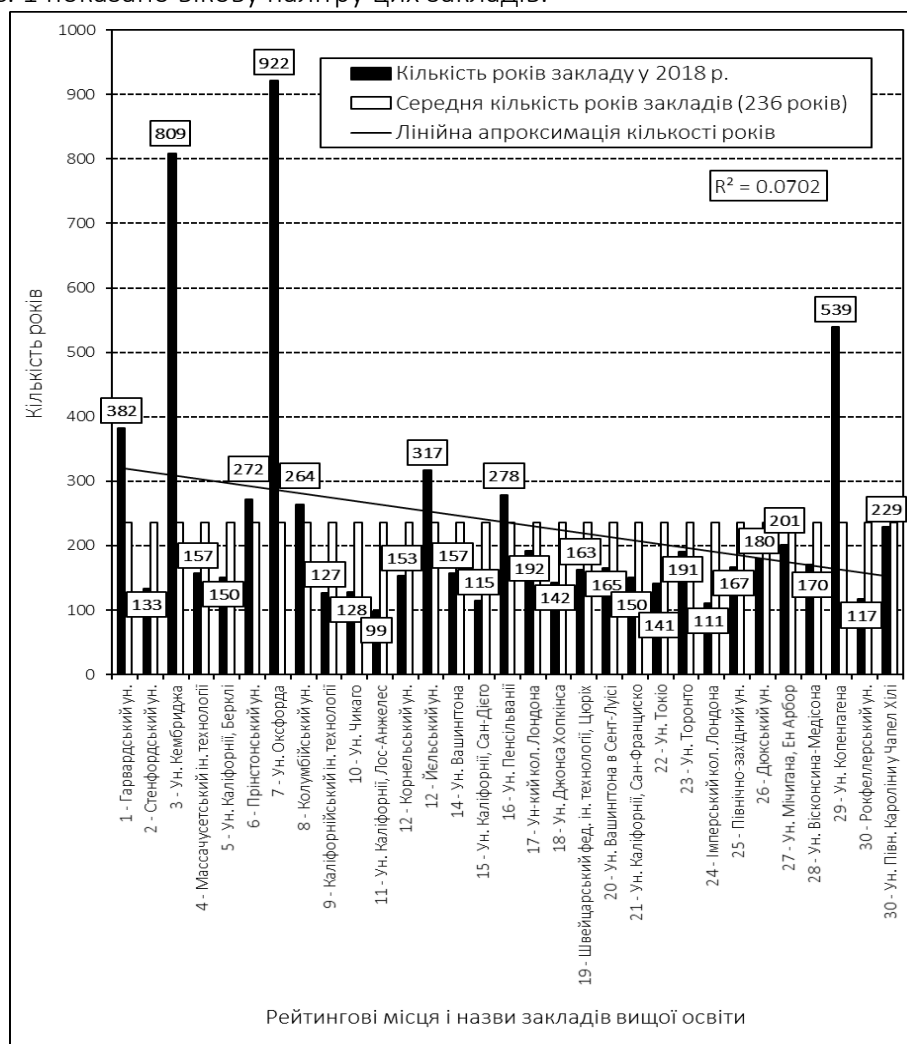

Рис. 1. Вік закладів вищої освіти, що на 1-30 місцях Шанхайського рейтингу 2018 р. (складено авторами).

Рисунок 1 свідчить, що середній вік лідерських закладів понад два століття, при цьому тенденційно вищі позиції мають старші заклади. Тобто перевірені часом досвідчені університети повинні стати центрами «конденсації» (*лат.* згущення, ущільнення) (Мельничук, 1977) в Україні як такі, що повною мірою акумулюють сучасну і надсучасну інформацію.

На рис. 2 показано річні бюджети університетів-лідерів.

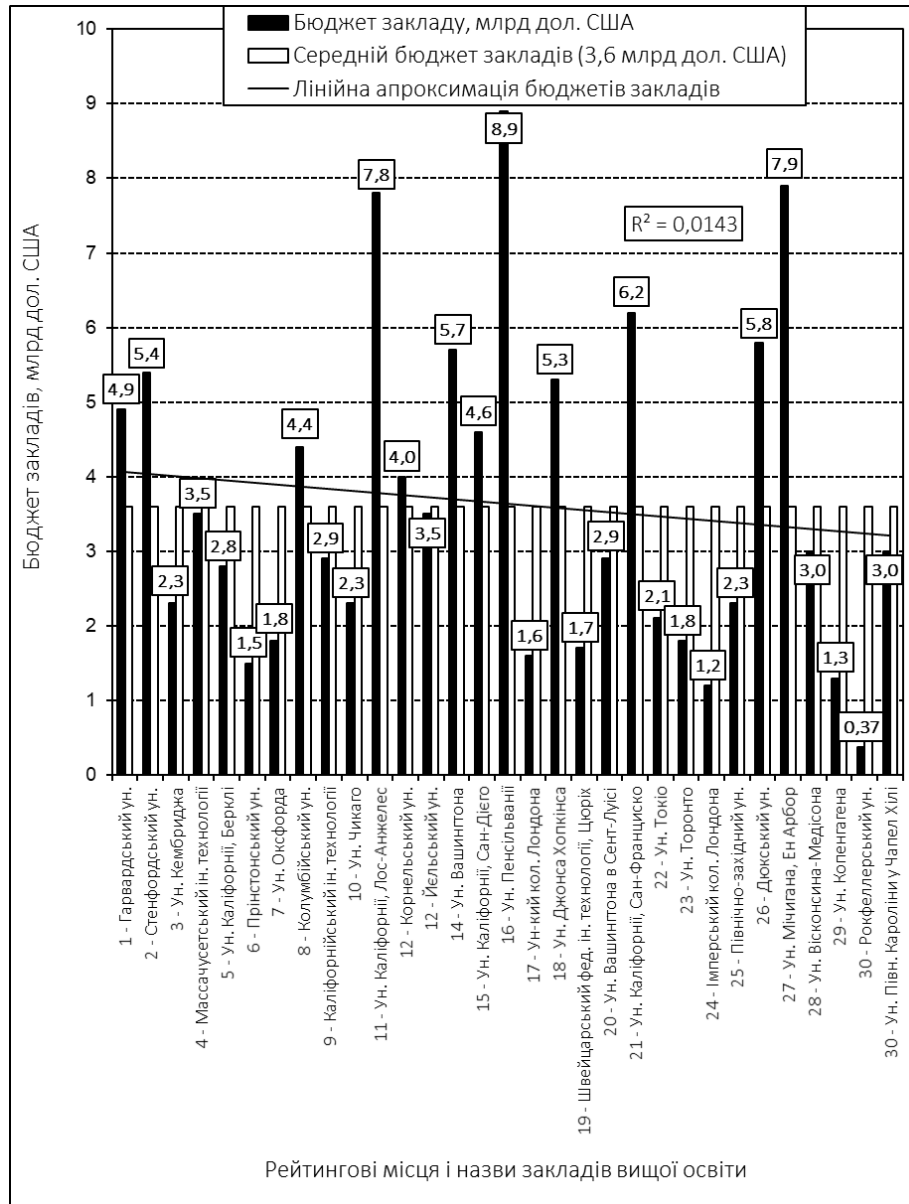

Рис. 2. Річні бюджети закладів вищої освіти у 2017 р., що на 1-30 місцях Шанхайського рейтингу 2018 р. (складено авторами).

Рисунок 2 переконує, що якраз об'єднання закладів дасть змогу збільшити бюджети, відтак інформаційні можливості, укрупнених університетів в Україні. Знову-таки існує тенденція підвищення рейтингового місця із збільшенням річного бюджету закладів екстра класу, середня величина якого становить 3,6 млрд дол. США.

Рисунок 3 характеризує заклади екстра класу за кількістю в них студентів (The Rockefeller University. Bioscience is what we do; THE. World University Rankings 2019).

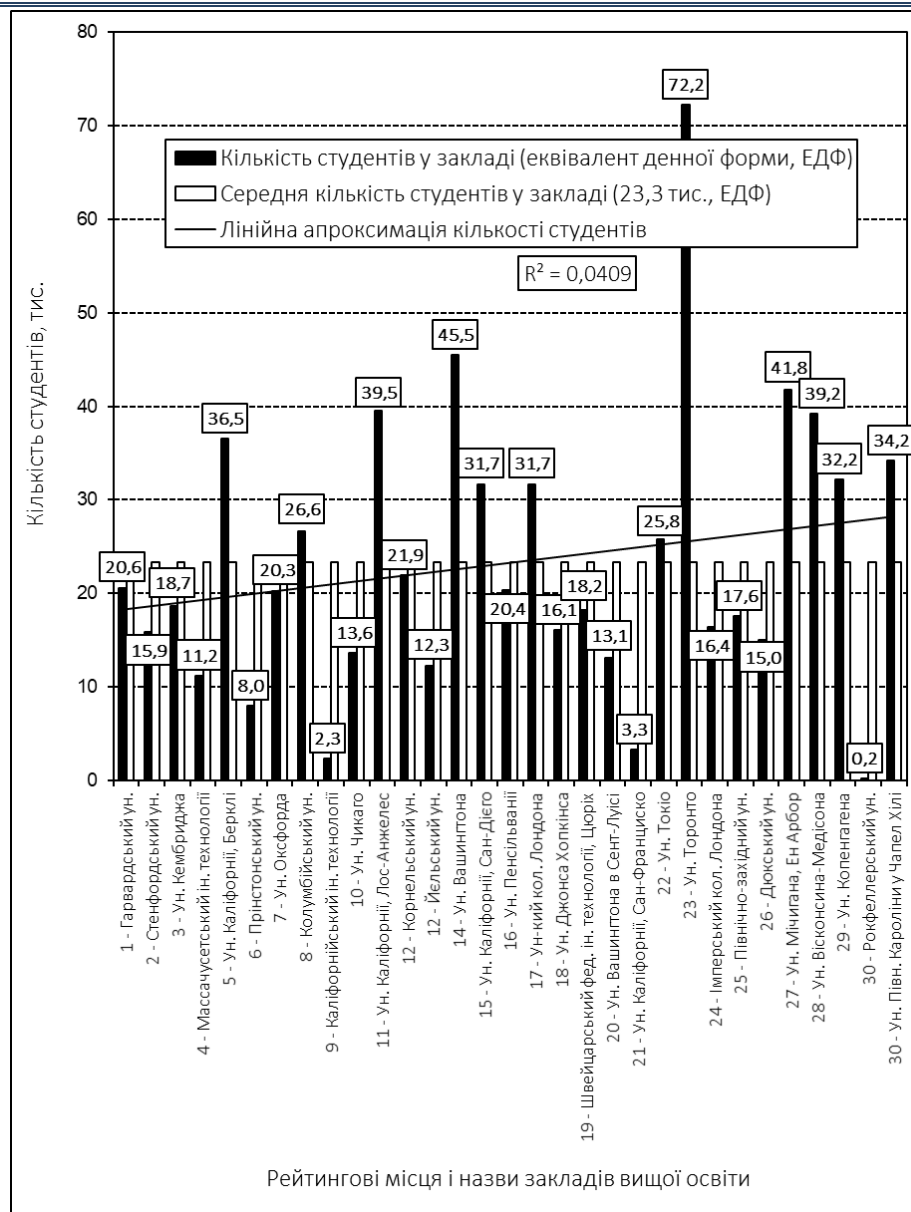

Рис. 3. Чисельність студентів (в еквіваленті денної форми, ЕДФ) у закладах екстра класу (складено авторами).

З рис. 3 неважко бачити що середня чисельність студентів у закладі (в еквіваленті денної форми) становить 23 тисячі. Водночас видно тенденцію до зменшення чисельності студентів у закладі з підвищенням рейтингового місця. Тобто існує певна оптимальна величина закладу, як у Гарвардського університету (близько 21 тис. студентів), істотне відхилення від якої, робить недосяжною мету топ-лідерства. Хоча ця величина сильно коливається навіть у малій групі з 31 закладу: від 200 студентів у Рокфеллерському університеті, що на 30 місці, до 72 тис. в Університеті Торонто, який обіймає 23 позицію в Шанхайському рейтингу 2018 р., (обидва за час існування рейтингу ніколи не піднімалися вище 20-го місця) все ж укрупнення дрібних університетів в умовах слабкої економіки України є безальтернативним, що підтверджує рис. 4.

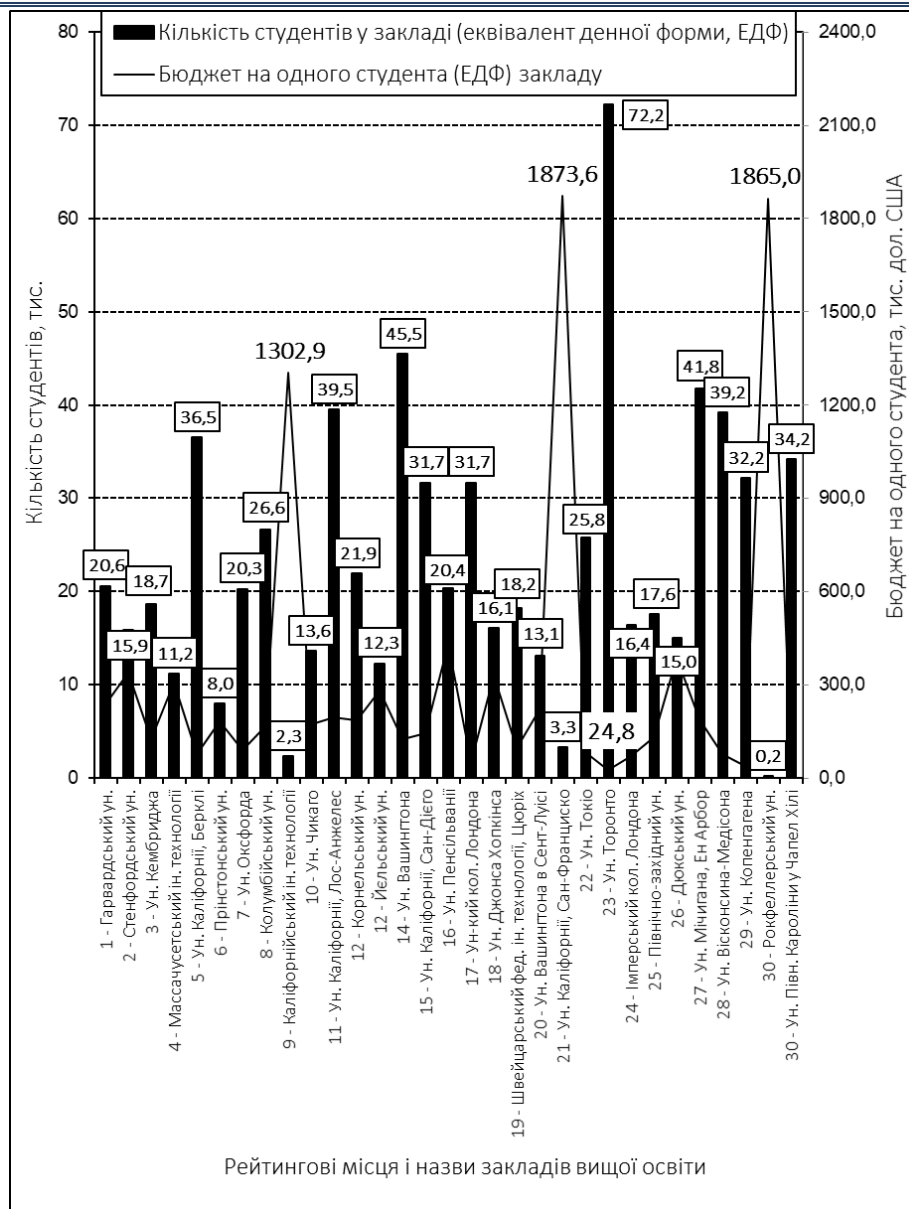

Рис. 4. Порівняння чисельності студентів (в еквіваленті денної форми, ЕДФ) у закладі та величини бюджету в розрахунку на одного студента (складено авторами).

Рисунок 4 демонструє, що малі університети такі, як Каліфорнійський інститут технології (2,3 тис. студентів), Університет Каліфорнії Сан-Франциско (3,3 тис.), Рокфеллерський університет (0,2 тис.) досягають високих рейтингових позицій і статусу екстра класу шляхом висококонцентрованого зосередження значних фінансових ресурсів (відповідно 1,3, 1,9 та 1,9 млн дол. США на 1 студента). Крім того, у них висока галузева концентрація. Наприклад, Рокфеллерський університет декларує «Біонаука є те, що ми робимо» (*англ.* «Bioscience is what we do») (The Rockefeller University). Натомість у дуже великому галузево деконцентрованому Університеті Торонто відповідна сума видатків на 1 студента багатократно менша (25 тис. дол. США) за середнього показника по групі закладів – 319 тис. дол. США.

Наступні рис. 5-8 розкривають організацію і орієнтацію досліджень і розробок (*англ.* скорочено R&D, далі – дослідження) в університетах екстра класу, що дають змогу їм бути сучасними і надсучасними (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017а; Gibbons Michael, 2018; Lugoviy, Orzhel, Slyusarenko, & Talanova, 2018; Table 8; Table 21).

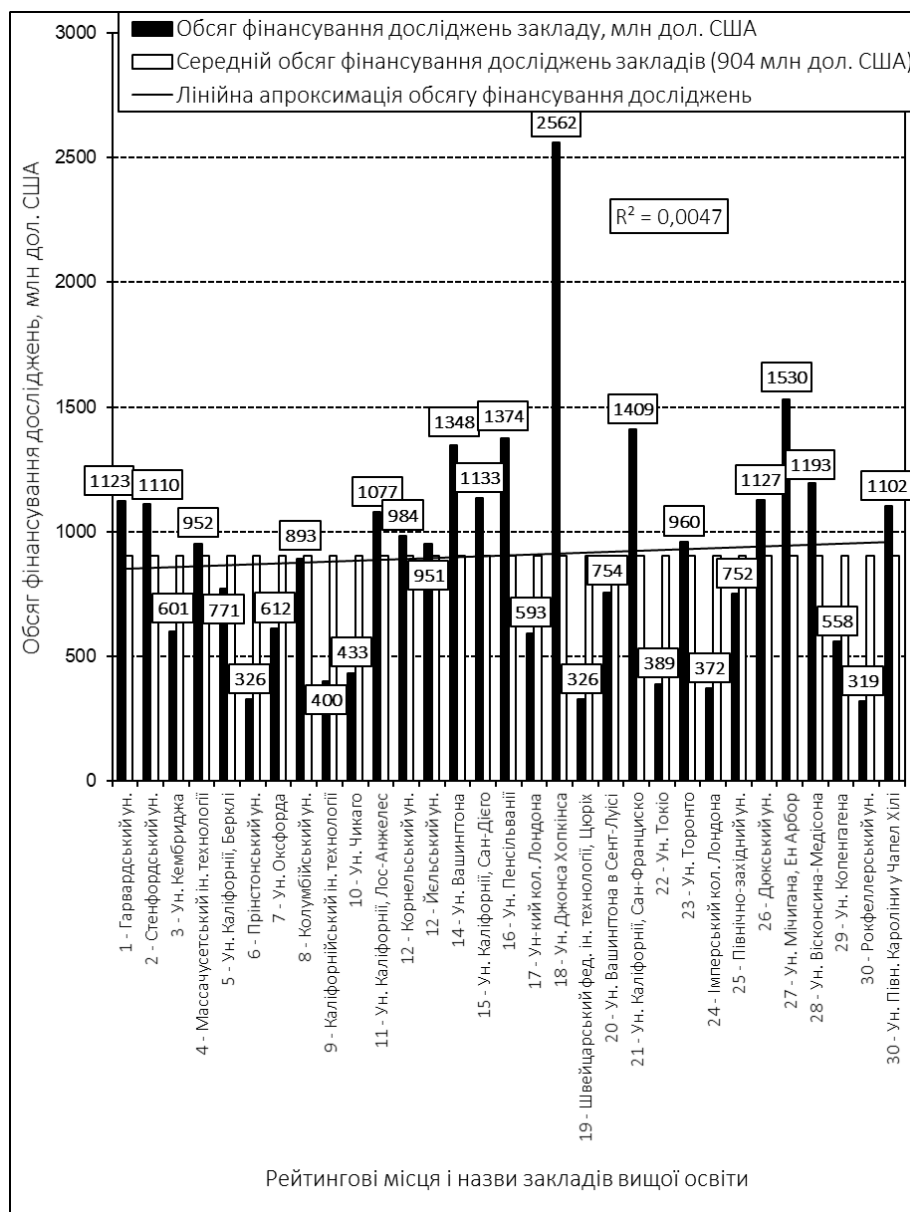

Рис. 5. Обсяги фінансування досліджень у закладах вищої освіти у 2017 р., що на 1-30 місцях Шанхайського рейтингу 2018 р. (складено авторами).

Рисунок 5 не виявляє помітної залежності рейтингового місця закладу від обсягів фінансування досліджень, які значні у всіх випадках та пересічно становлять 0,9 млрд дол. США, або 25 % від середнього річного бюджету закладів (3,6 млрд дол. США). У найкращих університетах України ця частка не досягає й 10 %. Водночас рисунки 6-8 виявляють важливі та не очевидні особливості досліджень в університетах екстра класу.

На рис. 6 співставлено обсяги зовнішнього і внутрішнього (інституційного, власного) фінансування досліджень у 23 закладах США розглядуваної групи, для яких доступні відповідні дані (Table 8).

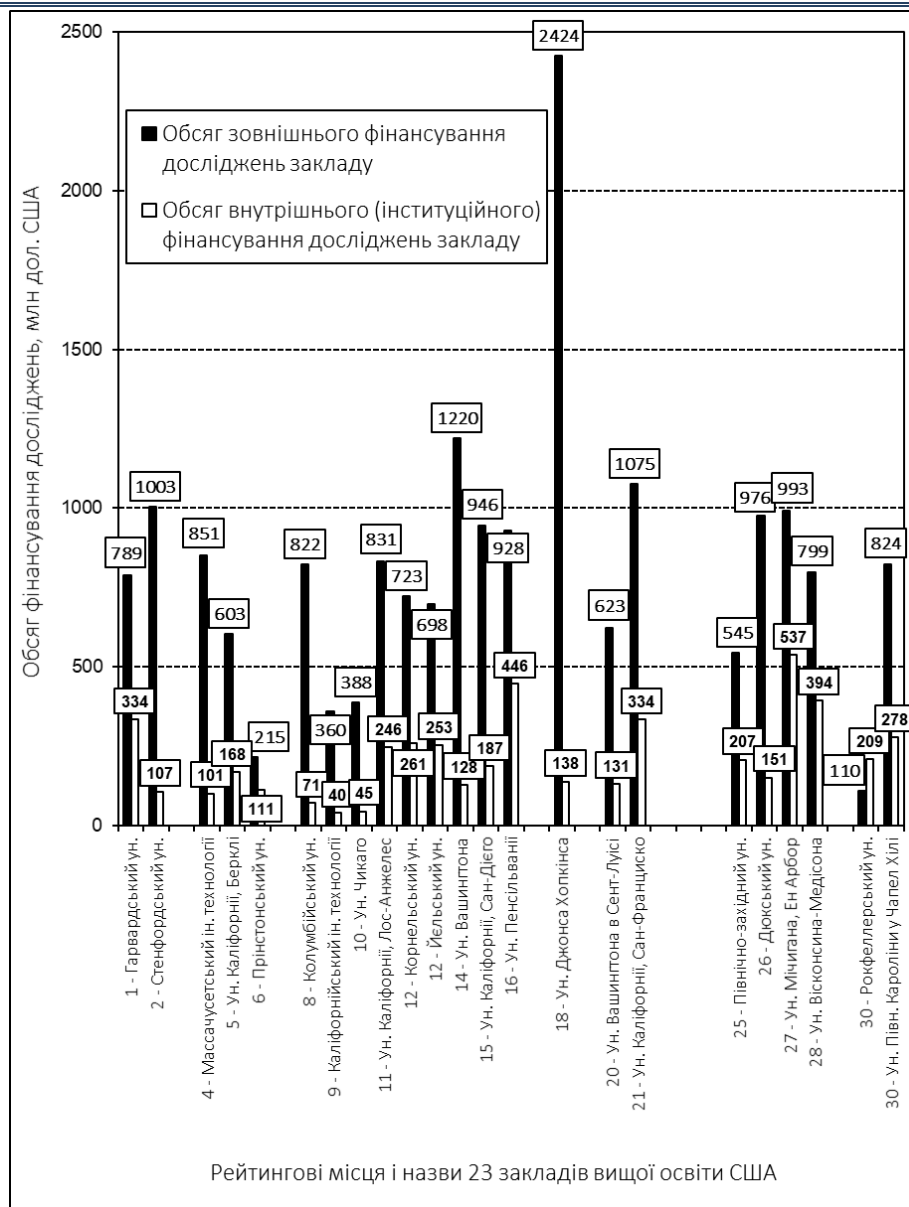

Рис. 6. Зовнішнє і внутрішнє (інституційне) фінансування досліджень у 23 закладах екстра класу США у 2017 р. (складено авторами).

З рис. 6 можна зрозуміти, що внутрішнє самофінансування досліджень вагоме (і тим більше, чим менші зовнішні надходження коштів на дослідження). У такий спосіб лідерські університети США самостійно забезпечують дослідницько-інноваційний базис для вищої освіти заради її сучасності та надсучасності. Загалом частка самофінансування (пересічно 212 млн дол. США) у загальних видатках на дослідження (у середньому 1,0 млрд дол. США) у групі 23 провідних закладів США становить близько 21 %, а відносно зовнішнього фінансування – майже 35 %. Остання частка значно варіюється (від 5,7 % в Університеті Джонса Хопкінса, 18 рейтингове місце, до 190 % у Рокфеллерському університеті, 30 місце). Обчислення відповідного коефіцієнту кореляції рангів Спірмена вказує на вірогідну антикореляцію величин зовнішнього і часток внутрішнього фінансування досліджень ($K_c = -0,38$ при $K_{кр} = 0,35$).

У цілому обсяг внутрішнього самофінансування досліджень у 23 згаданих університетах США, за виключенням трьох випадків, істотно більший за фінансування досліджень бізнесом (у

середньому 72 млн дол. США, або лише 34 % від інституційних видатків) (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2017a; Table 8), як свідчить рис. 7.

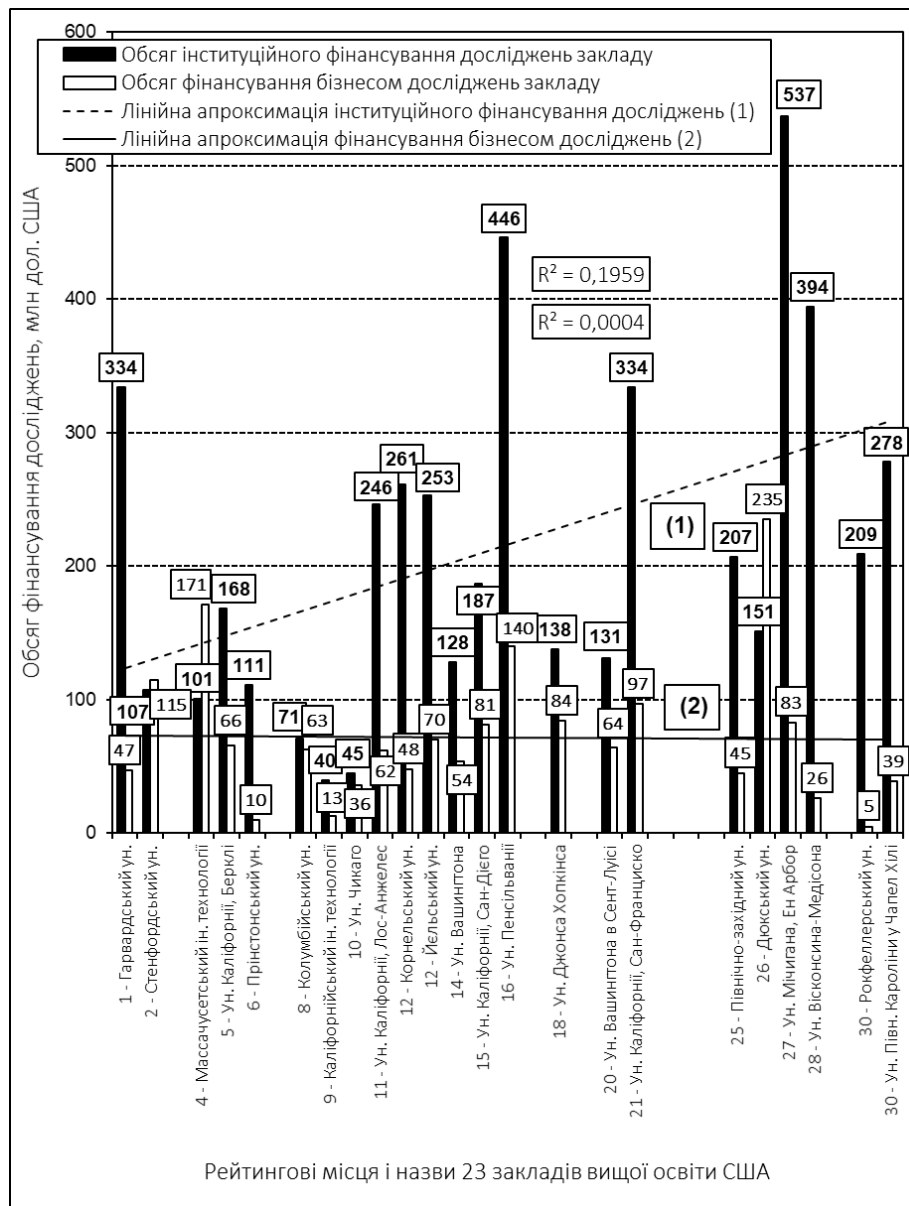

Рис. 7. Порівняння обсягів інституційного і бізнесового фінансування досліджень у 23 лідерських університетах США у 2017 р. (складено авторами).

Рисунок 7 також показує, що обсяги бізнесового фінансування досліджень закладів малі і не справляють впливу на рейтингове місце закладу.

Нарешті рис. 8 підтверджує порівняно неістотну підтримку бізнесом досліджень у провідних університетах США (Table 8).

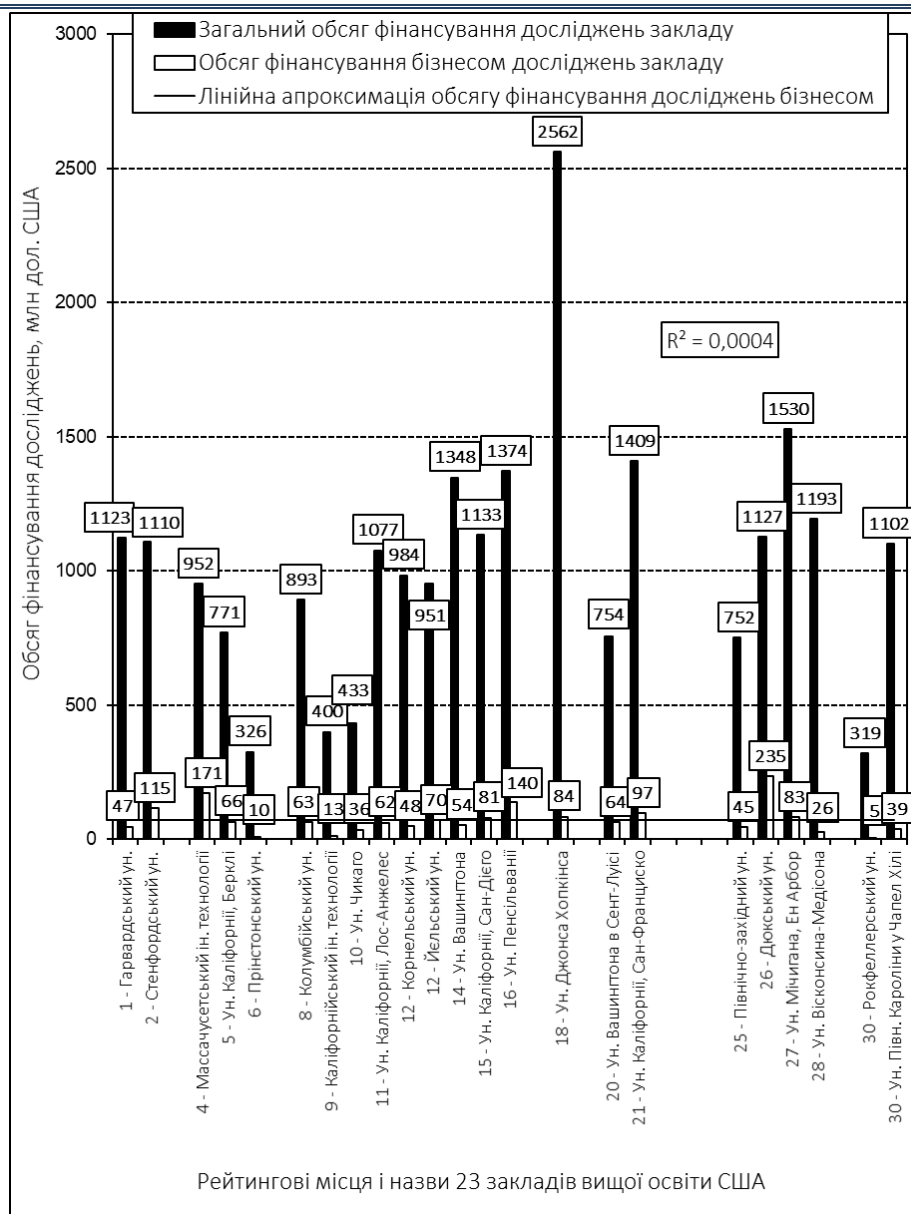

Рис. 8. Порівняння обсягів загального та бізнесового фінансування досліджень у 23 топових університетах США у 2017 р. (складено авторами).

Як неважко зрозуміти з рис. 8, бізнесове фінансування досліджень не домінує у жодному із закладів і є відносно малим, складаючи в середньому лише 7,0 % від коштів, що витрачаються на дослідження. Загалом у 2017 р. частка бізнесу у фінансовому забезпеченні досліджень в усіх закладах вищої освіти США становила менше 6 %, натомість інституційного – 25 % (Table 21). Це вказує на спрямованість досліджень у вищій освіті США, а саме: на дослідницько-інноваційну підтримку підготовки сучасних і надсучасних фахівців. Про це свідчить і розподіл фінансування досліджень у вищій освіті цієї країни за їх типами – фундаментальні (61,8 %), прикладні (28,5 %) і розробки (9,6 %) (Table 8). Зазначене спростовує поширену думку, що дослідження в закладах вищої освіти орієнтовані насамперед на безпосереднє (а не опосередковане через конкурентоспроможних фахівців-випускників) задоволення інноваційних потреб бізнесу, економіки.

Крім того, в університетах-лідерах створено умови для реалізації дуальної навчально-дослідницької функції викладачів шляхом зменшення їх навчального навантаження,

підвищення заробітної плати, формування необхідної і достатньої навчальної інфраструктури для самореалізації здобувачів та дослідницької інфраструктури для розвитку викладачів (Луговий, Слюсаренко, & Таланова, 2018; Луговой, & Таланова, 2016; Is 100 hours per year of teaching a heavy load for a lecturer?).

Слід зауважити, що 21 з 23 згаданих університетів США, які на 1-30 місцях Шанхайського рейтингу 2018 р., входять до переліку 62 членів Асоціації американських університетів (Слюсаренко, 2015).

Зазначене вище може і має бути реалізоване в Україні шляхом комплексної консолідації та концентрації мережі вищої освіти.

Висновки

З вищенаведеного випливають наступні висновки.

1. Розгляд інформаційної сутності та місійного призначення вищої освіти дає підстави для обґрунтування і запровадження ключового критерія освітньої якості як сучасність та надсучасність інформації, що викладається і вивчається та призводить до формування компетентностей (кваліфікацій). Ознака «сучасна» та «надсучасна» інтерпретується як актуальність інформації відповідно для сьогодення і майбутнього.

2. За тривалістю часу збереження актуальності інформації важливо впровадити її характеристику – «термін придатності», а для позначення негативного впливу непридатної для споживання (несучасної) інформації – поняття «від'ємної доданої вартості» у формуванні людського капіталу.

3. Сучасна і надсучасна інформація може постачатись з минулого, сьогодення і майбутнього. З минулого використовується інформація, що зберігає трансчасову значущість, зокрема зосереджена в бібліотеках. Інформація з майбутніх станів предмета викладання і вивчення забезпечується дослідницьким прогнозуванням та передбаченням і на цій основі інноваційним проектуванням (творенням) майбутнього. Університети-лідери та підготовка лідерів в університетах спираються на сучасну і особливо надсучасну інформацію.

4. З огляду на параметри 31 університету екстра класу, які на 1-30 місцях за Шанхайським рейтингом (ARWU) 2018 р. і слугують взірцевим майбутнім для українських університетів, можна окреслити систему заходів з консолідації й концентрації подрібнених і розпоршених закладів вищої освіти України з метою досягнення їх конкурентоздатного потенціалу, спроможності надавати якісну (сучасну і надсучасну) вищу освіту, бути лідерами і формувати лідерів прогресу.

Ці заходи мають включати:

законодавче і фактичне упровадження національного рейтингу закладів вищої освіти загальної та галузевої версій для визначення кращих, посередніх і відсталих закладів з метою їх подальшої оптимізації, формування мотивації і культури конкурентного лідерства;

створення лідерської Асоціації українських університетів, на кшталт Асоціації американських університетів, задля визначення стратегії і політики осучаснення національної мережі вищої освіти, підтримки становлення і подальшого розвитку університетів-лідерів;

укрупнення закладів вищої освіти з метою створення необхідного їх освітньо-дослідницько-інноваційного організаційного, кадрового, ресурсного, інфраструктурного потенціалу, здатності продукувати і пропонувати сучасну та надсучасну інформацію для викладання і вивчення, формування відповідних компетентностей (кваліфікацій) у її споживачів (здобувачів);

здійснення консолідації та концентрації закладів вищої освіти шляхом їх об'єднання навколо найбільш досвідчених перевірених часом університетів, відродження при цьому профільної адекватності закладів наявному в них конкурентоспроможному потенціалу;

супроводження модернізації закладів вищої освіти через їх консолідацію і концентрацію обов'язковим створенням умов реалізації навчально-дослідницької функції викладачів шляхом пониження навчального навантаження, підвищення заробітної плати, розвитку навчальної та дослідницької інфраструктури, необхідного і достатнього ресурсного забезпечення.

Бібліографічні посилання

- Бабак, С. та ін. (2018). *Майбутнє університетів. Частина 1. Еволюція університетів: на порозі невідомого майбутнього: доповідь*. Київ: Український інститут майбутнього. Отримано з <https://www.uifuture.org/publications/reports/24475-maybutnie/universytetiv>.
- Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник. Держстат України*. Отримано з <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Закон України «Про вищу освіту» (2014)*. № 1556-VII. Отримано з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Звіт ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка за 2018 рік Губерського Леоніда Васильовича (2018)*. Доповідь на конференції трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Отримано з <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/zvit/zvit-rektora-2018.pdf>.
- Інформаційна система «Конкурс». Вступна кампанія 2018 року*. Отримано з <http://vstup.info/>.
- Луговий, В. (1997). *Управління освітою: навч. посіб.* Київ: УАДУ.
- Луговий, В., Таланова, Ж. (2013). Зв'язок складності та самостійності в освіті. *Педагогіка і психологія: Вісн. НАПН України*, 4, 50-58.
- Луговий, В. & Таланова, Ж. (2016). Оплата праці в провідних університетах США: досвід для України. *Педагогіка і психологія: Вісн. НАПН України*, 1, 51-57.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2017). Закон базисної організації компетентностей. *Педагогіка і психологія: Вісн. НАПН України*, 4, 14-29.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2017а). Політика пріоритетизації, забезпечення і покращення якості як основи гуманізації вищої освіти. Луговий В., Таланова Ж. (ред.). *Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти: монографія* (5-131). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. Отримано з http://ihed.org.ua/images/biblioteka/mon_Svitogl_prior_gum_vish_Osv_IVO-2017-229p_avtors-kolektiv.pdf.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2018). Організаційно-економічні засади реалізації дуальної «викладацько-дослідницької» функції науково-педагогічних працівників університетів. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну: Спецвипуск. VIII Міжн. наук.-практ. конф. «Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України»*, 5 жовт. 15-26.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2018а). Нові уроки лідерства для України від Шанхайського рейтингу 2018 року. *Педагогіка і психологія*, 3, 5-22.
- Мельничук, О. (ред.). (1977). *Словник іншомовних слів. Україна: Гол. ред. україн. рад. енци., Вища школа*.
- Переклад документів Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти: 24-25 травня 2018 р., Париж*. Отримано з <http://erasmusplus.org.ua/novyny/1912-pereklad-dokumentiv-konferentsii-ministriv-osvity-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity.html>.
- Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти*. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 266. Отримано з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.

Про затвердження переліку світових рейтингів університетів для визначення особливої категорії іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 154-р. Отримано з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80>.

Слюсаренко, О. (2015). *Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія*. Київ: Пріоритети.

Таланова, Ж. (2010). *Докторська підготовка у світі та Україні: монографія*. Київ.: Міленіум. Український інститут майбутнього. Отримано з <https://www.uifuture.org/>.

Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018). Retrieved from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7).

Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF). Retrieved from <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page>.

Education at a Glance 2018: OECD Indicators. Retrieved from https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en#page1.

ETH Zurich. Retrieved from <https://www.ethz.ch/en/the-eth-zurich.html>.

Gibbons Michael T. (2018). Higher Education R&D Expenditure Increased 4.7 %, Exceeded \$ 75 Billion in FY 2017. *InfoBrief. National Center for Science and Engineering Statistics*. November 20. Retrieved from <https://www.nsf.gov/statistics/2019/nsf19302/>.

Harvard at a Glance. Retrieved from <https://www.harvard.edu/about-harvard/harvard-glance>.

Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update. Retrieved from http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf.

International Standard Classification of Education. ISCED 2011 / UNESCO. Retrieved from <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.

Is 100 hours per year of teaching a heavy load for a lecturer? Retrieved from <https://academia.stackexchange.com/questions/91364/is-100-hours-per-year-of-teaching-a-heavy-load-for-a-lecturer>.

Lugovyi, V., Orzhel, O., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018). Education and research duality – the determining characteristic of higher education. *Education: Modern Discourses, 1*, 71-88. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2018-1-8>.

Main Science and Technology Indicators. Volume 2018. Issue 1, OECD Publishing. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/main-science-and-technology-indicators/volume-2018/issue-1_msti-v2018-1-en.

ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release. Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/Academic-Ranking-of-World-Universities-2018-Press-Release.html>.

Table 8. Higher education R&D expenditures, by source of funds and type of R&D: FYs 2010-17. Retrieved from https://ncesdata.nsf.gov/herd/2017/html/herd2017_dst_08.html.

Table 21. Higher education R&D expenditures, ranked by all R&D expenditures, by source of funds: FY 2017. Retrieved from https://ncesdata.nsf.gov/herd/2017/html/herd2017_dst_21.html.

The Rockefeller University. Bioscience is what we do. Retrieved from <https://www.rockefeller.edu/about/>.

THE. World University Rankings 2019. Retrieved from https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

References

- Babak, S. ta in. (2018). *Majbutnye universitetiv. Chastina 1. Evolyuciya universitetiv: na porozi nevidomogo majbutnogo: dopovid*. Kiyiv [The future of universities. Part 1. The evolution of universities: on the threshold of an unknown future: report]: Ukrayinskij institut majbutnogo. Otrimano z <https://www.uifuture.org/publications/reports/24475-maybutnie/universytetiv>. (In Ukrainian).
- Visha osvita v Ukrayini. 2017 rik: Statistichnij zbirnik. Derzhstat Ukrayini [Higher education in Ukraine. 2017: Statistical Collection. Gosstat of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (In Ukrainian).
- Zakon Ukrayini «Pro vishu osvitu» [Law of Ukraine on higher education] (2014). № 1556-VII. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (In Ukrainian).
- Zvit rektora Kiyivskogo nacionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka za 2018 rik Guberskogo Leonida Vasilovicha [Report of the rector of Kyiv National Taras Shevchenko University in 2018, Gubersky Leonid Vasilyevich] (2018). Dopovid na konferenciyi trudovogo kolektivu Kiyivskogo nacionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Retrieved from <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/zvit/zvit-rektora-2018.pdf>. (In Ukrainian).
- Informacijna sistema «Konkurs». Vstupna kampaniya 2018 roku. [Information system «Competition». Campaign 2018]. Retrieved from <http://vstup.info/>. (In Ukrainian).
- Lugovij, V. (1997). *Upravlinnya osvitoju: navch. posib* [Управління освітою: навч. посіб]. Kiyiv: UADU. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Talanova, Zh. (2013). Zv'yazok skladnosti ta samostijnosti v osviti [Connection between complexity and independence in education]. *Pedagogika i psihologiya: Visn. NAPN Ukrayini*, 4, 50-58. (In Ukrainian).
- Lugovij, V. & Talanova, Zh. (2016). Oplata praci v providnih universitetah SShA: dosvid dlya Ukrayini [Remuneration at Leading US Universities: An Experience for Ukraine]. *Pedagogika i psihologiya: Visn. NAPN Ukrayini*, 1, 51-57. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2017). Zakon bazisnoyi organizaciyi kompetetnostej [The law of basic organization of competencies]. *Pedagogika i psihologiya: Visn. NAPN Ukrayini*, 4, 14-29. (In Ukrainian).
- Lugovij, V. I, Slyusarenko, O.M. & Talanova, Zh. V. (2017a). Politika prioritezaciyi, zabezpechennya i pokrashennya yakosti yak osnovi gumanizaciyi vishoyi osviti [Policy of prioritization, assurance and improvement of quality as the basis of humanization of higher education]. Lugovij V., Talanova Zh. (red.). *Svitoglyadni prioriteti gumanizaciyi vishoyi osviti: monografiya* (5-131). Kiyiv: Institut vishoyi osviti NAPN Ukrayini. Retrieved from http://ihed.org.ua/images/biblioteka/mon_Svitogl_prior_gum_vish_Osv_IVO-2017-229p_avtors-kolektiv.pdf. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018). Organizacijno-ekonomichni zasadi realizaciyi dualnoyi «vikladacko-doslidnickoyi» funkcion naukovo-pedagogichnih pracivnikiv universitetiv [Organizational and economic bases of realization of the dual "teaching and research" function of the academic staff of universities]. *Visnik Kiyivskogo nacionalnogo universitetu tehnologij ta dizajnu: Specvipusk. VIII Mizhn. nauk.-prakt. konf. «Efektivnist organizacijno-ekonomichnogo mehanizmu innovacijnogo rozvitku vishoyi osviti Ukrayini»*, 5 zhovt. 15-26. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018a). Novi uroki liderstva dlya Ukrayini vid Shanhajskogo rejtingu 2018 roku [New leadership lessons for Ukraine from the 2018 Shanghai ranking]. *Pedagogika i psihologiya*, 3, 5-22. (In Ukrainian).
- Melnichuk, O. (red.). (1977). *Slovník inštomovnih sliv* [Словник іншомовних слів]. Ukrayina: Gol. red. ukrayin. rad. enc., Visha shkola. (In Ukrainian).
-

- Pereklad dokumentiv Konferenciyi ministriv osviti Yevropejskogo prostoru vishoyi osviti: 24-25 travnya 2018 r., Parizh [Переклад документів Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти: 24-25 травня 2018 р., Париж].* Otrmano z <http://erasmusplus.org.ua/novyny/1912-pereklad-dokumentiv-konferentsii-ministriv-osvity-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity.html>. (In Ukrainian).
- Pro zatverdzhennya pereliku galuzej znan i specialnostej, za yakimi zdijsnyuyetsya pidgotovka zdobuvachiv vishoyi osviti [About the approval of the list of branches of knowledge and specialties, which provide training for higher education graduates].* Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 29 kvit. 2015 r. № 266. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>. (In Ukrainian).
- Pro zatverdzhennya pereliku svitovih rejtingiv universitetiv dlya viznachennya osoblivoyi kategoriyi inozemciv ta osib bez gromadyanstva, yaki pretenduyut na pracevlashtuvannya v Ukrayini [On approval of the list of world rankings of universities for determining the special category of foreigners and stateless persons who apply for employment in Ukraine].* Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 14 bereznya 2018 r. № 154-r. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80>. (In Ukrainian).
- Slyusarenko, O. (2015). *Rozvitok najvishogo universitetskogo potencialu v umovah globalizaciyi: monografiya [Development of the highest university potential in the conditions of globalization: monograph].* Kiyiv: Prioriteti. (In Ukrainian).
- Talanova, Zh. (2010). *Doktorska pidgotovka u sviti ta Ukrayini: monografiya [Doctoral training in the world and Ukraine: monograph].* Kiyiv.: Milenium. (In Ukrainian).
- Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018).* Retrieved from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7).
- Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF).* Retrieved from <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page> (дата звернення: 16.02.2019).
- Education at a Glance 2018: OECD Indicators.* Retrieved from https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en#page1.
- ETH Zurich.* Retrieved from <https://www.ethz.ch/en/the-eth-zurich.html>.
- Gibbons Michael T. (2018). Higher Education R&D Expenditure Increased 4.7 %, Exceeded \$ 75 Billion in FY 2017. *InfoBrief. National Center for Science and Engineering Statistics.* November 20. Retrieved from <https://www.nsf.gov/statistics/2019/nsf19302/>.
- Harvard at a Glance.* Retrieved from <https://www.harvard.edu/about-harvard/harvard-glance>.
- Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update.* Retrieved from http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf.
- International Standard Classification of Education. ISCED 2011 / UNESCO.* Retrieved from <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.
- Is 100 hours per year of teaching a heavy load for a lecturer?* Retrieved from <https://academia.stackexchange.com/questions/91364/is-100-hours-per-year-of-teaching-a-heavy-load-for-a-lecturer>.
- Lugovyi, V., Orzhel, O., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018). Education and research duality – the determining characteristic of higher education. *Education: Modern Discourses, 1*, 71-88. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2018-1-8>.
- Main Science and Technology Indicators.* Volume 2018. Issue 1, OECD Publishing. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/main-science-and-technology-indicators/volume-2018/issue-1_msti-v2018-1-en.

ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release. Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/Academic-Ranking-of-World-Universities-2018-Press-Release.html>.

Table 21. Higher education R&D expenditures, ranked by all R&D expenditures, by source of funds: FY 2017. Retrieved from https://ncesdata.nsf.gov/herd/2017/html/herd2017_dst_21.html.

Table 8. Higher education R&D expenditures, by source of funds and type of R&D: FYs 2010-17. Retrieved from https://ncesdata.nsf.gov/herd/2017/html/herd2017_dst_08.html.

The Rockefeller University. Bioscience is what we do. Retrieved from <https://www.rockefeller.edu/about/>.

THE. World University Rankings 2019. Retrieved from https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

Lugovyi V., Slyusarenko O., Talanova Zh.

Contemporality & Supercontemporality – Criteria of Quality of Higher Education

Abstract

The article, based on the information essence and mission purpose of higher education, substantiates the key criterion of the quality of the latter one – the contemporality and supercontemporality of the information being taught and studied and leads to the formation of competencies (qualifications). The sign «contemporaneous» and «supercontemporaneous» is interpreted as the relevance of information for the present and the future. According to the duration of the relevance of the information its characteristic is proposed - "shelf life", as well as the negative influence of inappropriate for consumption (non-contemporaneous) information - the concept of "negative value added" in the formation of human capital. It is proved that contemporaneous and supercontemporaneous information can be supplied from the past, present and future. Information on the future state of the subject of teaching and study is provided by research prognosis and prediction and on this basis, the innovative design (creation) of the future. It is argued that university leaders and leadership training at universities are based on contemporaneous and especially supercontemporaneous information.

The system of measures for consolidation and concentration of shredded and dispersed higher education institutions of Ukraine was outlined with the aim of achieving their competitive potential, the ability to provide high-quality (contemporaneous and supercontemporaneous) higher education, to be leaders and to form leaders of progress. That system developed on the base of analysis of the parameters of the 31 extra-class universities, which rank at 1-30 places by the Shanghai Rating (ARWU) in 2018 and serve as an exemplary future for Ukrainian universities. These measures include the following. First, the introduction of a national university ranking of general and sectoral versions to identify the best, medium and backward higher education institutions, their further optimization (priority strengthening of the first, improvement of second, removal or rehabilitation of the third), as well as the formation of a culture of competitive leadership. Secondly, the creation of a leadership Association of Ukrainian Universities, such as the Association of American Universities, in order to determine the strategy and policy of modernizing the national university network, supporting the formation and further development of universities on the basis of leadership. Thirdly, the consolidation of institutions of higher education in order to create the necessary educational, research and innovative organizational, personnel, resource, infrastructure

---

capacity, the ability to produce and offer contemporaneous and supercontemporaneous information for teaching and learning, the formation of appropriate competencies (qualifications) for its consumers (competitors). Fourthly, the consolidation and concentration of higher education institutions by combining them with the most experienced time-tested universities, while reviving the profile adequacy of the facilities available to them in their competitive professional capacities. Fifthly, the maintenance of the modernization of institutions of higher education through their consolidation and concentration by the obligatory creation of conditions for the implementation of the dual teaching and research function of teachers by reducing the training load, increasing wages, developing educational and research infrastructure, resource support.

Key words: higher education quality, competitive potential, contemporaneous and supercontemporaneous information, competitive leadership culture, Shanghai Rating (ARWU), consolidation and concentration measures, Ukraine.

Інформація про авторів:

Луговий Володимир

- доктор педагогічних наук, професор
- дійсний член НАПН України
- Україна
- НАПН України, перший віце-президент
- ORCID ID: 0000-0003-1650-066X
- e-mail: v.lugovyy@ihed.org.ua

Lugovyi Volodymyr

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Professor
- Ukraine
- National Academy of Educational Sciences of Ukraine, First Vice-President

Слюсаренко Олена

- доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, заступник директора з наукової роботи
- ORCID ID: 0000-0001-7957-1794
- e-mail: o.slyusarenko@ihed.org.ua

Slyusarenko Olena

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher
- Ukraine
- Institute of Higher Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Vice-Director for Research

Таланова Жаннета

- доктор педагогічних наук, доцент
- Україна
- Інституту вищої освіти НАПН України, головний науковий співробітник
- ORCID ID: 0000-0003-4007-2677
- e-mail: z.talanova@ihed.org.ua

Talanova Zhanna

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher, Associated Professor
- Ukraine
- Institute of Higher Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Chief Scientific Office,
- National Erasmus+ Office in Ukraine, Analytical Manager, Kyiv, Ukraine